

Protiklady ve vývoji lidstva

Sedmá přednáška

GA 197

Stuttgart. 30. července 1920

Falešné cesty materialismu a mystiky a poznání činu anthroposofie. Konservativismus a liberalismus

Rudolf Steiner

Je nutno, abych dnes navázal na něco, co jsem zde již řekl při předešlé přednášce, protože je zcela důležité a také nutné zvláště zdůraznit souvislost toho, co bylo řečeno, s tím, co chci dnes připojit. Posledně jsem uvedl, že cesta, která musí vést k duchovní vědě, vyžaduje uznání dvou skutečností. Jedna je ta, že si ujasníme z nejrůznějších věcí, které lze přijmout z duchovní vědy, jak je nemožné si myslet, že lze nalézt hmotu, látku ve vnějším světě, který člověka obklopuje. Pomocí svých očí hledíme do vnějšího světa, pomoci svých uší se zaposloucháváme do vnějšího světa a budujeme potom jisté přírodní poznání, když to, co vidíme a slyšíme a vnímáme jinými smysly, spojujeme svým rozumem a domníváme se potom, že víme něco o zevní přírodě. Pokud lidé takto myslí a domnívají se, že v této zevní přírodě by mohli nalézt - nějakou vědou o ní - hmotu a její zákony, potud se mýlí. Omyl materialismu nespočíval v tom, že vůbec mluvil o hmotě, nýbrž v tom, že se lidé domnívali, že mohou nacházet hmotu a její zákony, její vnitřní strukturu, její podstatu ve vnějším světě. Tím se stává ten, kdo tu říká: „Nechci nic vědět o zevním světě, neboť je to přece svět hmotný; chci mysticky ve svém nitru vyhledat duchovní svět“ -, ten se stává právě tak materialistou jako ten, kdo jednoduše tento zevní svět vykládá v materialistickém smyslu, neboť se domnívá, že by mohl najít ve vnějším světě hmotu. A v tom hlavně spočívá omyl novější doby, že se hledá ve vnějším světě podstata hmoty. Podstatná oprava bude spočívat v tom, že se již nebude hledat ve vnějším světě podstata hmoty, že si lidé ujasní: Ať jakkoli daleko rozšíříme oblast svých smyslových pozorování, nemůžeme nikde nalézt něco o tom, co je hmota a její struktura, její zákonitost. Musíme si ujasnit, že je nám k dispozici ve vnějším světě jen to, co se nazývá v Orientu májou, to, co nazýváme světem jevů, světem fenoménů, a že my, ať pohlédneme kamkoli, nemůžeme ve vnějším světě najít něco hmotného.

Naproti tomu musí být jasné něco jiného jako druhý fakt: že nacházíme toto materiálně, které mylně hledá materialismus ve vnějším světě, že je nacházíme ve svém vlastním nitru a že to nacházíme právě tehdy, když se stáváme v jednostranném abstraktním smyslu mystiky. Neboť to, co vystupuje v našem vědomí jako obsah jisté mystiky, to, o čem se domníváme, že to prožíváme, není nic jiného, řekl bych, než plamen, který je vnitřně zažehován našimi hmotnými organickými procesy. A ten myslí vlastně správně, kdo mystiku Taulera³⁹, Mistra Eckharta vykládá tak, že tito duchové dovedli zvláštní vnitřní schopností prožívání vysvětlovat hmotu ve svém nitru tak, jak se ona zažehuje v plamen vědomí, a že pomocí mystiky našli hmotu. Pokud se neví, že nacházíme zevním pozorováním jen fenomény, máju, a vnitřním pozorováním jen něco hmotného a jeho plamen, nedospíváme ke skutečnému vysvětlení podstaty světa a postavení člověka ve světě. Nesmíme ve vnějším světě pomocí přírodní vědy hledat materiálně, musíme materiálně hledat vnitřně pomocí mystiky, neboť zde jsou jeho zákony. Kdo chce hledat podstatu tíže, nemá to hledat pomocí Atwoodova padostroje, nýbrž člověk se má snažit - řekněme ve svých dvaatřiceti letech, může to být také jiný časový věk - dospět k vnitřnímu vědomí o gravitaci, takže ví na základě svého vnitřního zážitku, co to znamená skutečně prožívat tíži. Člověk se má učit poznávat vnitřním konkrétním prožíváním, jak se stává od třicátého do čtyřicátého roku vnitřně stále těžším a těžším, jak prožívá vnitřně vlastnosti hmoty, která se vyjadřuje jen v tom, co je mystické vědomí. Snažil jsem se to, co přichází v úvahu, vysvětlit tím, že jsem řekl: Když tak stojí lidé v chaosu planety, jak tu stojí dnešní vědci, tak nelze vůbec získat o těchto věcech jasný pojem. - Vidíme to, co tu je jako rostliny a zvířata, jako oblaka, vidíme, co hvězdy sesílají na nás jako svůj lesk, vidíme řeky a hory a údolí atd... Ale to vše nepadá v úvahu, kdybychom například shlíželi dolů z Marsu, co je na naší Zemi. Obyvatel Marsu, který by pozoroval naši Zemi jakýmkoli nástrojem - mohli bychom si myslet, jak to ve skutečnosti také je i když jiným způsobem, že obyvatel Marsu je organizován tak, že může Zemi pozorovat - ten by nevnímal nic z toho, co my vidíme jakožto útvary oblaku, řek a hor, z úkazu říše minerální, rostlinné a zvířecí, to, co by on vnímal na naší planetě, to by se odehrávalo uvnitř kůží lidí žijících na Zemi. Vše ostatní by před pohledem obyvatele Marsu zmizelo. Jedině to, co se děje uvnitř organického života lidí, to by vnímal, neboť to by pociťoval jako hmotný svět Země. A když si toto vnitřně mystické přivádíme k vědomí, tak to není to, v co četní mystikové věří, nýbrž je to plamen, který je utvářen v našem nitru. To je místo, kde poznáváme zemskou hmotu. Tento způsob sebepoznání nás vede do podstaty hmoty a síly, a v tomto sebepoznání přijaly názory lidí Západu v posledních staletích právě opačný směr vývoje.

Z toho můžeme usoudit, jak se musí jinak myslet, má-li se zánik proměnit zase ve vzestup. Lidé se dnes domnívají, že je člověk materialistou nebo idealistou nebo spiritualistou podle obsahu svého světového názoru. Tak tomu není. Člověk ještě zdaleka není spiritualistou, když říká, že se věnuje pozorování něčeho vnitřního, a ne pozorování něčeho zevního. Neboť by se mohlo stát, že by se člověk věnoval svému nitru a potom by teprve zvláště výrazně pozoroval hmotu, totiž tak, jak se tato hmota vnitřně stává plamenem. Člověk je na správné cestě jen tehdy, když pojímá vnitřním smýšlením to, co míním. Když přehlédáme zevní svět vjemů, nacházíme jen fenomény, jen úkazy a nikoli něco, v čem tyto fenomény, tyto úkazy koření, neboť v čem koření, to spočívá uvnitř naší vlastní kůže. Co vidíme zevně, je třeba hodnotit jako to, co vidíme na duze. Jako falešně vidí ten, kdo věří, že by duha byla něčím jiným než fenoménem, že by byla něčím, co se tu pne jako hmotnost, tak se také mýlí ten, kdo se domnívá - protože také ostatní vjemy ho obklopující se vedle jiných smyslu dotýkají také hmatu, kdežto skrz duhu můžeme sáhnout do prázdna, tedy se domnívá, že úkazy, které nás obklopují, nejsou úkazy, nýbrž hmota. Liší se od duhy jen tím, že se dotýkají také jiných

smyslů, ale materiálně je v nich právě tak málo k nalezení jako v duze. Zevně je vše úkazem. To vše, v čem úkazy koření, spočívá tedy v lidské kůži. V této lidské kůži se odehrávají děje, které nesou události Země od jednoho období k druhému.

Jakkoli nepravděpodobným a paradoxním se to jeví člověku přítomnosti, je přece pravdou, že to, co nás dnes zevně obklopuje jakožto fenomény, co se v těchto fenoménech ukazuje jakožto zákonitost, není zevní následek toho, co se událo materiálně tři tisíciletí před mystériem Golgoty, nýbrž je to následek toho, co se událo tři tisíciletí před mystériem Golgoty v tělech Egyptů, Chaldejců atd... Z nitra to vystoupilo navenek. A co tehdy bylo zevním světem, to odlétlo, zmizelo. V tělech lidí spočívá zárodek pro budoucnost, s kterou lze počítat již v tisíciletích. To je něco, co se může poznat dnes již zároveň ze zevních úkazů přírody, závěrem sice umělým, ale přece jen závěrem. Lidé hovoří o vlastnostech radia. Tomu, kdo prohledá duchovní svět, připadá toto mluvení často takovým, jako kdyby děti hovořily o tom, co bylo duchovnímu poznání dospělého dávno jasné z jiných skutečností. Fyzik dnes ví, že radium, které existovalo na povrchu Země před rokem 140 po Kristu, dnes zmizelo, dnes již není žádným radiem. Radium, které dnes existuje, vzniklo teprve po roce 140 po Kristu. To jsou věci, kterým dnes učí fyzika, věci, které dnes přistupují k člověku, aby ho jaksi nutily konečně upustit od toho, co musel po staletí sledovat, právě jako omyl, pro lidské osvobození.

Ale to vše nás nutí pohlížet na to, co přináší lidem anthroposoficky orientovaná duchovní věda, zcela jiným způsobem, než se jinak na věci pohlíží. Nutí nás to přecházet od pouhých teorií k realitám, všude musíme přecházet od abstraktního rozumového vědění k poznávání činu, k tomu, co je konáním, skutečným konáním ve světové souvislosti. Neboť řekl jsem již - ale nutno, aby se toto vyzdvihlo se zvláštní ostroží - že se lidé dnes domnívají, že jeden je materialista, druhý je spiritualista. Ten, kdo je spiritualista, říká: „Tam ten je materialista, musím ho vyvrátit, neboť není pravda, že duše je produktem hmoty. Proto je nesprávné, co materialista tvrdí, a postačí, když jsme ho vyvrátili. Materialista vězí v logickém omylu, a musíme jej vyvrátit.“ - Nikoli - o to nejde. Není to žádná věc logiky, není to žádná věc teoretizování, a tak se lidé jen domnívají, že by duchovní věda byla nějakým teoretizováním. Anthroposoficky orientovaná duchovní věda stojí všude na pudě realit, hledajíc tyto reality často tam, kde je skutečně třeba je hledat: v tom, kde vládne a tká duch. Kdo pohlíží na vnější svět a všude hledá hmotu podle metody novějších molekulárních a atomistických teoretiků, lhostejno zda na ně pohlíží jako na silové body nebo jako na malé hručky, ten není jen v logickém omylu, který by bylo třeba vyvracet. S takovými věcmi, které jsou pouze teoretickými pojmy, nemá pravá duchovní věda nic co činit. Má co činit s realitami. Kdo hledá ve vnějším světě něco jiného než fenomény, je na cestě nikoli pouze k logickému omylu, nýbrž k organickému onemocnění celé své bytosti. A nemusíme říkat, že sledování této cesty je logickým omylem, nýbrž musíme říkat, že ten, kdo takto hledá, je na cestě k organickému onemocnění, na cestě ke slabomyslnosti. Jde tu o to, že musíme často v oblasti anthroposoficky orientované duchovní vědy proměňovat věci, které jsou míněny teoreticky, ve věci, které jsou míněny reálně. Vysvětlování v duchovní oblasti nemá co činit s pouhým souhlasem či vyvracením. ale má co činit s tím, co je zdravé a nemoc, co jsou reality života. A tak musíme říci: Kdo hledá tak, že ve fenoménech nehledá pouze fenomény, nýbrž hledá hmotu, ten je na cestě ke slabomyslnosti, k organickému onemocnění. To je něčí, co probíhá ve skutečnosti.

Rovněž není na místě, abychom toho, kdo hledá abstraktně duchovno ve svém nitru, pouze vyvraceli, nýbrž ten, kdo hledá duchovno na cestě pouhé jednostranné vnitřní mystiky a nepřijde na to, že když prohledá tkanivo této mystiky, dospívá ke hmotnosti, ten je na cestě -

nazval jsem to tak. jak se to muže přiměřeně nazvat, když se to označí z druhé strany Prahu - je na cestě k onemocnění svého organismu: k infantilitě, k dětskohlavosti. Je-li tu Práh mezi světem smyslovým a nadmyslovým a stojí-li tu Strážce Prahu, tak je z této strany Strážce to, co my zde nazýváme genialitou; to ale může být z oné strany Prahu nazýváno právem dětskohlavostí. Neboť když se to projevuje ve smyslovém světě nesprávně, potom je to dětskohlavostí po celý život, kdežto genialita je to, když po celý život je uchováván jistý fond dětskosti. Dosahujeme geniality jen tím, že můžeme vnést do pozdního stáří jisté uzpůsobení duše, které jinak existuje v dětském věku, a na to se pohlíží z oné strany Prahu v jeho pravé podobě. Když se ale uskutečňuje jednostranně ono vnášení dětského rozpoložení duše do pozdního stáří stává se dětskohlavostí to, co se stává genialitou, je-li to do lidského světa včleněno správně. To je opět něco, co nám ukazuje, jak musíme pouhé logické pojmy, jakmile přicházíme do oblasti duchovní vědy, nahrazovat pojmy reálnými, tím, co člověka nepři- vádí jen k jiným názorům, nýbrž co ho změní vnitřně v jeho organické struktuře.

V tom spočívá vážnost anthroposoficky orientované duchovní vědy, která je tak málo uznávána, protože lidé vnášejí do duchovně-vědeckých oblasti obyčejné myšlení. Chtěli by souhlasit nebo vyvracet, jak se to obyčejně děje ve vnějším světě, chtěli by vnášet do duchovně-vědeckých oblastí zvyky zevního světa, kdežto anthroposoficky orientované vědě se muže učit správně jen tehdy, když se hovoří slovy ze světa z oné strany Prahu. Zde mají slova zcela jiný význam, tu je to, co zde je tíží, co táhne dolů, tahem vzhůru. V duchovním světě musíme o tom, co nás táhne dolů hovořit tak, že je to přesně obráceně. Proto není třeba se divit, když ten, kdo bere duchovní vědu vážně, je zprvu zcela nepochopen těmi, kteří by chtěli vnášet také do duchovně-vědeckých oblastí zvyky, které se vytvořily v období materialismu. To je to, co vždy vede k tomu, že takové věci, jak jsem seje včera odvážil přednášet, nejsou správně chápány.

Ten, kdo by předložil své stanovisko proti Oswaldu Spenglerovi ten by ho jednoduše vyvracel. Duchovní badatel je nucen nevyvracet ho obyčejným způsobem. Musí zaujímat hlediska a nikoli býčí bojovnost, musí říci: Co Oswald Spengler tvrdí, tvrdí na základě jiného hlediska, toho hlediska, které je pro nejbližší budoucnost neplodné. Pak se vyrovnáme správně s úkazy, když je nikoli jednoduše vyvrácíme, nýbrž když ukážeme jejich genialitu a hovoříme s vnitřní účastí o tom, co bychom rádi měli překonávat. Ve způsobu, jak se s věcmi zachází, spočívá mnohem více duchovní vědeckosti než v jalovém přednášení nějakých mystických všeobecností, o nichž se ti, kteří je přednášejí, domnívají, že to jsou pravdy, na nichž spočinula zvláštní boží milost. Těchto věcí je třeba si povšimnout, neboť jdeme vstříc období, kdy musíme vyjít nad pouhý obsah intelektuálního života. A to je něco, co bych chtěl tak často, vždy znovu a znovu zdůrazňovat, že musíme vyjít nad pouhý obsah intelektuálního života.

Dnes je, když bereme pouhý obsah, pro každého bláhového člověka poměrně snadné Oswalda Spenglera vyvrátit. Není to těžké, ale o to nejde, nýbrž jde o to říci, co v Oswaldu Spenglerovi konkrétně žije, reálně žije a čím může být konkrétně reálně překonán. A v budoucnosti půjde stále víc a více o to, abychom, chceme-li charakterizovat osobnost, více hleděli na to, co přináší než na to, zda právě přináší, co se člověku jako obsah líbí nebo nelíbí. Nesmíme hledět na to, zda se člověku obsahově něco líbí nebo nelíbí, nýbrž zda to má duchovní kvality. Je to mnohem důležitější pro celkový efekt světového vývoje, že tu je geniální materialista, který geniálně zastupuje materialismus - k tomu náleží duch, a často málo ducha náleží k tomu, aby byla zastupována jalová mystika. Jalový mystik může podle okolností přispět mnohem více ke zmaterializování světa než geniální materialista. Na kvalitě duchovna záleží. Na tom, aby se toto poznalo, bude v budoucnu mnohem více záležet než na

obsahu. To je to, čemu se musíme učit, neboť nechceme usilovat o ducha jako o logický systém, nýbrž v jeho realitě, tu se vás táží: Neumíte si představit, že duch žije v materialistovi plném ducha více než v jalovém spiritualistovi? Na tyto věci se musí nahlížet a prohlédat je anthroposoficky orientovanou duchovní vědou. Neboť záleží na realitě ducha, nikoli na abstraktním tvrzení toho či onoho. To se právě opomíjí, když jde skutečně o reality a nikoli o teorie!

Proto musíme dnes pohlížet na četné úkazy obyčejného života právě z hlediska duchovně-vědeckého poznání, jinak ší je neobjasníme. Uvažme, že nacházíme v obyčejném životě, do něhož se dnes vžíváme, ve veřejném životě tu či onu politickou stranu. Chceme si nejprve povšimnout obyčejných politických stran. Víte, že co se v těchto stranách vyžívá, je to nejbezútešnější, nejpustší, nejjalovější, ale více či méně je dnes téměř každý nucen, kdo se nechce zcela stáhnout ze zevního života, nebo kdo na základě toho, že není občanem státu, kde přebývá, není jaksi nucen někde volit, protože se mu nikde nepodařilo získat volební právo: tedy každý, kdo má právo volit, je dnes pod tlakem odevzdat svůj hlas pro určitý směr, to znamená působit ve smyslu těchto partají. Partaje jsou tedy zde. Tyto partaje se odvozují z lepších časů stranického života, ze známého anglického houpačkového systému. Strany konzervativní na jedné straně a liberální strany na straně druhé. A lze říci: V těchto obou odstínech se vyjadřují jaksi všechny partaje, které dnes existují. Často je liberálnost zabarvena zleva s konzervatismem zprava a konzervatismus liberalismem zleva jako v sociální demokracii, nebo se zabarvuje konzervatismus směrem k radikalismu, jak jsme to dnes prožili. Ale vcelku lze říci, tento houpačkový systém. vzorový systém konzervativní a liberální je to, z čeho jsou naše partaje odvozeny. Ano, je to obraz, který takto máme zevně. Prožíváme uvnitř těchto stranických útvarů - jak každý musí připustit - to nejhorší. Ale je to právě zde, a nyní je otázka:

Ano, proč to tu je? Copak to vlastně je? Co jsou vlastně partaje?

Vše, co se zde ve fyzickém světě projevuje, je přece otisk duchovního světa. Čeho potom jsou partaje otiskem? Copak je tu v nadsmyslovém světě jako pozadí toho, že jsou zde ve smyslovém světě partaje? To, o co se tu jedná, chápe správně jen ten, kdo pochopil předpoklady k tomu, kdo chápe, že se dospěje k něčemu jinému, totiž k realitám, když přecházíme do duchovního světa. Zde ve fyzickém světě je člověk idealistou nebo skeptikem nebo realistou, nebo spiritualistou, nebo jak se všichni ti - „...isté“ jmenují. Člověk je něčím, co může shrnout do programu. do systému politického, sociologického, krátce je nějakým tím - „...istou“. Zde se řídí podle nějaké abstrakce. Neboť vše to, co je základem partají, jsou takové partajní programy nebo systémy nebo podobně, jsou to nějaké abstrakce. Jakmile člověk překročí Práh k duchovnímu světu, má co činit nikoli s pouhou logikou a s abstrakcemi, nýbrž s realitami. To se jen nebere obyčejně dosti vážně. Ale nemůžeme přísahat na partajní vlajky, jakmile jste prošli kolem Strážce Prahu, nýbrž zde se můžete držet jen bytostí, zde se vše stává bytostným. Zde se můžete držet jen nějaké bytosti vyšších hierarchií a říkat: To je ten, kterého následuji, s nímž se spojuji. Druhý může svou věc zastupovat svým způsobem, já jsem se spojil s tímto, zvolil jsem si jeho partaj. Zde dostává slovo „volím si partaj toho či onoho“ velmi reálný význam, na pouze abstraktní. Pro nás lidi je nasnadě si říkat: Jakmile pohlížíme na druhou stranu Prahu, nacházíme trojí druh bytostí: bytost Kristovu, Ahrimana a Lucifera. Nyní ovšem může člověk zprvu, když se pečlivě připravil pro duchovní svět, říci: Volím stranu Kristovu, nebo Ahrimanovu nebo Luciferovu. Lze ale také věc maskovat, člověk může být špatně připraven a může volit Ahrimana a nazývat ho Kristem. Ale člověk následuje bytost - vše se stává na oné straně Prahu

bytostným! Máme vždy co činit s realitami, nikoli s nějakými věcmi programovými nebo systémovými.

To je závažné slovo, které takto vyslovuji, když charakterizuji lidský vztah k nadmyslovému světu. A zde existuje bod, kdy dnes, protože je to velmi nemilé, ještě není možno vyslovit poslední slovo, ale pramalá část lidí zde na Zemi dnes ví, že všechno následování partajních vlajek, partajních abstrakcí v podstatě vůbec není žádnou realitou, nýbrž iluzí, a že se, když se počíná jít za něčím reálným, musí vlastně jít za něčím, co se nachází na oné straně Prahu v nadmyslovém světě. Ale jednu partaj můžete hned charakterizovat tak, že ona zná velmi dobře toto tajemství a také se jím řídí. A že toto bylo v cyklu v Karlsruhe v roce 1911/14 veřejně vysloveno, postihla mě nenávisť této strany. Jsou to totiž jezuité. Ti vědí zcela dobře: Jít za nějakým stranickým programem - odpusťte mi, že použiji výrazu obvyklého v Německu - je (Numpitz) nesmyslný žvást! Proto vidíte, že jezuitská cvičení začínají tím, že si jezuita má představit toho, za kým potom jde jako vojenská rota Ježíšova, pro něhož vytváří vojenskou korporaci. A říkám-li, že poslední slovo se nemůže vyslovit, tak bych chtěl být zdrženlivý s tím, co to je, co tu křtí jako „Ježíš“. Ale jde nám o to charakterizovat, že jezuitismus tvoří určitou stranu, když jde za určitou duchovní bytostí a že tedy velmi dobře zná toto tajemství: že má následovat nějaké stranictví, které se vyčerpává v nějakém programu v pozemském světě, je nesmyslný žvást. A působení jezuitského řádu spočívá v tom, že vychovává své příslušníky k následování jisté duchovní bytosti. Zde se neříká, že je něco správné nebo nesprávné nýbrž zde se říká: To náleží k poslání oné duchovní bytosti, kterou následuji, to hájím, co nenáleží k poslání této duchovní bytosti, kterou následuji, proti tomu bojuji, i když to může být hájeno v logickém ohledu, neboť logicky mohou být obhajovány obsahy Ahrimanovy a Luciferovy' právě tak jako obsahy Kristovy. Logická obhajování existují zcela rovnocenným způsobem, právě ony tři.

Proto prožíváme nyní pozoruhodnou podívanou, že jezuitismus, když vede boj proti anthroposofii, samozřejmě ví, že anthroposofie sleduje duchovní směr, v němž se věci dají obhajovat. Ví zcela dobře, že proti věcem se nebojuje tím, že je logicky popírá, neboť ví až příliš dobře, že logické vyvrácení je pouhou logickou hrou, že stojí jednoduše v duchovním boji proti protivníkovi; a každý prostředek je dobrý. Proto je to tak nesmyslné chtít vést pouze boj, když člověk vyvrácení jezuitů zase vyvrací. To, co člověk namítá, znají jezuité velmi dobře, ale že to znají a pokládají za správné, to pro ně není žádným důvodem, aby proti tomu nebojovali, protože následují jinou bytost, než kterou musí nyní následovat anthroposofie pro spásu lidstva. Zde jde, pokud se jedná o duchovní záležitosti, o reality, tu jde o to, že se skutečné duchovní cesty prohlédají. zde jde již o to, že se k prohlédání těchto duchovních cest - což je ale zdravému lidskému rozumu naprosto možné - použije celý člověk, nikoli onen trpasličí člověk, který se vytváří v našich běžných vysokých školách.

Copak jsou tedy partaje zde ve fyzickém životě? Jsou karikaturami toho, co má v nadmyslovém světě své dobré oprávnění, jsou to znetvořené stínové obrazy věcí, které mají v duchovním světě své dobré oprávnění. To je ta obtížnost věcí, že to, co vystupuje ve smyslovém světě, může být otiskem něčeho, co má v duchovním světě zcela dobrý význam. Ve smyslovém světě je to zhoubné, zavržení hodné, neboť všechny ty světy mají své vlastní zákony - a my dnes směřujeme k nutnosti opět se vypracovat vzhůru k duchovnímu světu. Ale první etapa se začíná tím, že zde ve fyzickém světě vystupují karikatury života duchovního, že lidé zde nejprve vztyčují stranické prapory a následují stranické modly, zatím, co by měli následovat duchovní bytosti. Zde je to pravdou, když se to děje v nadmyslovém světě, je to lží a iluzí, když se to děje ve světě fyzickém. Vidíte, není žádnou

frází, když se hovoří o tom, že záleží na tom proměňovat něco pouze teoretického ve skutečnost, pokud chceme hovořit o pravdách z druhé strany prahu.

S pouhým vyvrácením materialismu se nic nepořídí, neboť věci se mají, pokud jde o člověka, takto: Člověk se skutečně podle svého celého založení skládá z duchovna-duševna. Toto duchovno-duševno žije již před naším počtím, před naším zrozením. Vytvořilo se z našeho dřívějšího pozemského vtělení, prošlo duchovním světem, ale vytváří si zde, přijímajíc tělesnost, fyzické napodobení, skládající se ze soustavy nervové, ze soustavy kostí a soustavy krevní. A nyní máme zde dvojí: člověka duchovně-duševního a otisk tohoto člověka, člověka fyzicky-tělesného. Pojímáme-li nyní obyčejné abstraktní myšlenky, co tu v nás myslí? Tu nemyslí duchovně-duševní člověk. Právě tehdy, když pojímáme abstraktní myšlenky, když pracujeme nejvíce s pozemskou logikou, tehdy v nás myslí tělesný mozek. A důležité je, abychom věděli, že tvrzení materialistů, že prý myslí mozek, je zcela správné v tom případě, že se myslí v myšlenkách abstraktních, neboť fyzický mozek je otiskem mozku duchovního, a tento otisk tvoří otisk, a abstraktní myšlení je jenom otiskem. Takže lze říci, pro tento případ abstraktního myšlení myslí fyzický mozek.

To je jen speciální pravda toho, co jsem řekl dříve. Materialismus přišel jen na to, že v onom myšlení, které se stalo obvyklým na Západě v našem kulturním prostoru, zejména od poloviny 15. století, myslí mozek. A co Moleschott, Büchner, a tlustý Vogt tvrdili jakožto materialismus, to není jednoduše vyvráceno tím, že se říká, to je falešné, nýbrž je to správné pro lidstvo, které se stále víc a více, zejména od poloviny 15. století, obrací k pouhému materialismu. Západní člověk je jednoduše na cestě stát se bytostí, která myslí již jen fyzickým mozkiem. Pomocí tohoto fyzického myšlení mozkiem, Moleschott, Büchner zvěstovali jen to, co se vyvíjí ze západního člověka. Takže materialisté mají pravdu v tom, co tvrdí pro člověka západního: je to jen nesprávné, když se to tvrdí o člověku vůbec. Co říkají je správné jen pro lidi od poloviny 15. století, ale pro ty to správné je. A lidé si nyní zvykli myslet pouze mozkiem, to je dnes běžný způsob myšlení. Vše, co je v naší obyčejné literatuře, v celé naší moderní vědě, to je myšlení materiální, to je takovým myšlením. Zde již mají materialisté pravdu a mohlo by se říci, že Büchner, Vogt by byli jednali nekolegiálně vůči svým materialistickým kolegům. kdyby byli po nich opakovali, že myslí duchem. To není pravda, myslí pouze mozkiem. Zde není nic k vyvrácení, nýbrž je nutné uznat, že skutečně cesta k materialitě není pouze nesprávným světovým názorem, nýbrž něčím, co působí reálně. Proto ale také tito lidé říkají, když vystupuje něco takového jako anthroposoficky orientovaná duchovní věda: Tyto myšlenky nelze pojmovat, ty nelze pochopit. - Ano, oni chtějí myslet mozkiem, ale tyto myšlenky duchovní vědy jsou myšleny duchovně-duševně, které se nejprve odtrhlo od mozku. Proto se musí lidé snažit, aby pomoci myšlenek, které takto vznikly, sami odtrhli zase od mozku své duchovno-duševno, když tyto myšlenky myslí. Lidé se musí namáhat myslet myšlenky, využít dnes ještě existující možnost, aby odtrhli duchovno-duševno od materiality mozku. Neboť duchovno-duševno je na cestě připoutat se k materialitě mozku. Lidé se musí od toho odtrhnout. Tedy nemáme co činit s nesprávným a správným názorem, nýbrž s dějem. Když budou myšlenky anthroposoficky orientované duchovní vědy světu předávány, počítá se s tím, že lidé, kteří jsou ještě schopni ovládat v sobě staré možnosti toho odtržení, těchto schopností skutečně nemíjejí a budou se snažit těm beztělesným myšlenkám rozumět, stanou se jejich duše na těle nezávislémi. Tedy je to věcí vůle chápat anthroposofii, je to něčím, co má odtrhnout duchovno-duševno od fyzické tělesnosti. Proto nestojíme jen před úkolem vyvracet nesprávný světový názor, nýbrž před skutečností, že velká část lidstva chce vplout tam, kde se stane pouhou hmotou a z ní myslet, chtít a cítit, a že my chceme předávat světu jako realitu anthroposoficky orientovanou

duchovní vědu, aby se duch a duše odtrhly od hmoty. Lidé mají být uchráněni před možností ztratit své duchovno-duševno, neboť toto duchovno-duševno stojí před nebezpečím naprosto vplout do ahrimanství. Lidé stojí před nebezpečím ztratit duchovno-duševno a s materiálním ztratit se jako lidé, jak jsem vám to již dříve vylíčil, že materiálně zmizí.

Nejde tedy o nahrazení starého poznání novým, nýbrž jde o to získat poznání činu, jímž je duše ochráněna před vplutím do pouhé materiality, před vplutím duchovna-duševna - čímž by bylo zrušeno já - do ahrimanství. Tedy nejde o to materialismus vyvracet, nýbrž o to, chránit lidstvo před tím, aby se materialismus stal správným, neboť on je na cestě stát se něčím správným nikoli nesprávným. Hovoří-li se o nesprávném materialismu, tak se nehovoří dnes vůbec o tom, na čem záleží, nýbrž musí se hovořit o tom, že se materialismus stává správným a stále správnějším, a dnes se v kultuře každým dnem stává správnějším a správnějším. Budeme moci již od začátku třetího tisíciletí prožívat, že lidstvo bude vyvinuto tak, že materialismus je správným názorem. Nejde o to materialismus vyvracet, neboť on směřuje stát se správným, nýbrž jde o to učinit jej nesprávným, protože je na cestě stát se skutečností, protože není jen nesprávnou teorií.

Tyto věci by chtěli zamlčovat ti lidé, kteří by to chtěli učinit lidem pohodlným, říkajíce: Nahlédněte jen, že je materialismus nepravdivý. Obracejte se k abstraktní mystice, pak budete mít vše! Lze se oddávat takové abstraktní mystice, ale tím se podporuje reálný materialismus, a ne materialismus jako pouhá teorie. Nemáme tento materialismus přemáhat, protože je nesprávný, slovem, které zůstává teorií, nýbrž protože je materialismus správný, a protože se musí proti němu bojovat, aby zde stál jako něco správného. Tu dostávají věci jinou tvář, tu ale stojíme v realitě duchovního světa nikoli s teoriemi, nýbrž s poznáním, které je v kosmické souvislosti činem. Dnešním lidem je nanejvýš nepohodlné slyšet něco o těchto věcech, avšak v tomto světle by se vlastně muselo pozorovat vše, co se děje v jednotlivostech. Staré metody boje jsou spotřebovány, vše, co dříve mohlo být běžné, je spotřebováno. Věci se musí vidět v duchovním světle.

Co je konzervatismus? Co je liberalismus? Zde na Zemi jsou to karikatury duchovního světa. Konzervatívec je přívržencem Ahrimanovým, liberál je přívržencem Luciferovým. A ten, kdo jde kolem Strážce Prahu, ten vidí, jak celý konzervatismus běží za Ahrimanem, celý liberalismus za Luciferem. To se jeví dnešnímu velmi chytrému člověku jako něco paradoxního; a z toho, že se to jeví paradoxním, pochází to, že anthroposoficky orientovaná duchovní věda může být tak těžko chápána. Člověk vlastně duchovní vědu nepochopí, když ji myslí, pouze myslí, nýbrž chápe ji jen tehdy, když může při každé její představě trpět nebo když se může radovat, když prožívá povznášení nebo zdrcení, když by si při nějakém slově zoufal, nebo se mohl při každém slově domnívat, že je spasen, když spatřuje osudovost v tom, na co pohlíží jako na stínovou teorii, právě tak jako ve vnějších činech, když se stává realitou to, co se zdá být jen slovem ze sdělení anthroposoficky orientované duchovní vědy. Potom ale, když nahlédne onen vnitřní impuls této anthroposoficky orientované duchovní vědy a prociťuje jej, potom teprve spatřuje ve správném světle, proč je dnes nutné převádět to, co se po nějakou dobu mohlo pěstovat jen jako teorie, protože lidé museli nejprve o tom něco vědět, převádět to do reality a brát zcela vážně to, co spočívá jako realita ve slovech anthroposoficky orientované duchovní vědy a jak vyplývá na základě nutnosti doby převádět do reality to, co vyplývá ze substantiálně podstatných obsahů slov.

Stále ještě se spatřuje to, co se miní vlastně s takovou waldorfskou školou, příliš málo ve světle té reality, příliš málo v tom smyslu, který jsem chtěl právě charakterizovat. Opravdu ne proto, abych dojal vaše srdce a opravdu ne proto, abych snad ještě dělal trochu reklamy,

nýbrž abych řekl to, co dnes musí být řečeno, protože lidstvo to musí vědět, proto zde vyslovuji tyto věci, které jsem dnes vyslovil. A člověk by si chtěl jen přát, aby byla vytvořena možnost skutečně jednou moci vyslovit tyto věci před dostatečně velkým počtem lidí, takže tito lidé budou mít vnitřní impulzivitu brát slova jako reality, a ne jim pouze naslouchat a domnívat se, že jsou snad míněny jako teorie.

To je to, co jsem chtěl v těchto dvou přednáškách před vás postavit. A bude muset již dojít k tomu, že zevní události budou následovat po tom, co v podávané duchovní vědě nyní nespočívá v zevním obsahu, nýbrž ve vnitřních impulsech. Ti, kteří bojují tak jako například jezuité, ti vědí právě velmi dobře, co četní přívrženci anthroposofie ještě nevědí: že v anthroposoficky orientované duchovní vědě existuje realita, a teprve od té doby, co to zpozorovali - a je tomu již dávno, asi od r. 1906, 1907 -, od té doby, co to vědí, bojují stále silněji a silněji proti této duchovní vědě. A způsob, jak proti ní bojují, jejich zvláštní rafinovanost vůbec ještě netuší velký počet našich anthroposofu. protože se nechtějí skutečně vnitřně ujišťovat o vážnosti situace. Člověk může vždy jen slovy vyvolat něco málo z toho, co by chtěl vlastně přiblížit srdcím lidí, ale něco málo z toho chtěl jsem přiblížit vám také v těchto dvou přednáškách. Uvažujme o tom, co bylo řečeno, z úvahy přejdeme k cítění, k proniknutí celé své lidské bytosti, potom se to nestane abstraktní mystikou a přírodní vědou, potom se to stane vnitřní podstatou člověka, potom se to stane silou, které opět oddělí duchovno-duševno od materiálna, potom se to stane přemožitelem materialismu nikoli nesprávného, nýbrž bohužel správného.